

Гупалівщина

Тарас Шевченко

Уривок з поеми [“Гайдамаки”](#)

Зійшло сонце; Україна
Де палала, тліла,
А де шляхта, запертися,
У будинках мліла.
Скрізь по селах шибениці;
Навішано трупу —
Тільки старших, а так шляхта
Купою на купі.
На улицах, на розпуттях
Собаки, ворони
Гризуть шляхту, клюють очі;
Ніхто не боронить.
Та й нікому: осталися
Діти та собаки,—
Жінки навіть з рогачами
Пішли в гайдамаки.
Отаке-то було лихо
По всій Україні!
Гірше пекла... А за віщо,
За що люде гинуть?
Того ж батька, такі ж діти,—
Жити б та брататися.
Ні, не вміли, не хотіли,
Треба роз'єднатися!
Треба крові, брата крові,
Бо заздро, що в брата
Є в коморі і надворі,
І весело в хаті!
"Уб'єм брата! спалим хату!" —
Сказали, і сталося.
Все б, здається; ні, на кару
Сироти осталися.
В сльозах росли, та й вирости;
Замучені руки

Розв'язались — і кров за кров,
І муки за муки!
Болить серце, як згадаєш:
Старих слов'ян діти
Впились кров'ю. А хто винен?
Ксьондзи, езуїти.
Мандрували гайдамаки
Лісами, ярами,
А за ними і Галайда
З дрібними сльозами.
Вже минули Воронівку,
Вербівку; в Вільшану
Приїхали. "Хіба спитать,
Спитать про Оксану?
Не питаю, щоб не знали,
За що пропадаю".
А тим часом гайдамаки
Й Вільшану минають.
Питається у хлопчика:
"Що, титаря вбили?"
"Ба ні, дядьку; батько казав,
Що його спалили
Оті ляхи, що там лежать,
І Оксану вкрали.
А титаря на цвинтарі
Вчора поховали".
Не дослухав... "Неси, коню!"
І поводи кинув.
"Чом я вчора, поки не знав,
Вчора не загинув!
А сьогодні, коли й умру,
З домовини встану
Ляхів мучить. Серце моє!
Оксано! Оксано!
Де ти?"
Замок, зажурився,
Поїхав ходою.
Тяжко-важко сіромасі
Боротись з нудьгою.
Догнав своїх. Боровиків
Вже хутір минають.

Корчма тліє з стодолюю,
А Лейби немає.
Усміхнувся мій Ярема,
Тяжко усміхнувся.
Отут, отут позавчора
Перед жидом гнувся,
А сьогодні... та й жаль стало,
Що лихо минуло.
Гайдамаки понад яром
З шляху повернули.
Наганяють півпарубка.
Хлопець у свитині
Полатаній, у постолах;
На плечах торбина.
"Гей, старчення! стривай лишень!"
"Я не старець, пане!
Я, як бачте, гайдамака".
"Який же поганий!"
"Відкіля ти?"
"З Керелівки".
"А Будища знаєш?
І озеро коло Будищ?"
"І озеро знаю,
Отам воно; оцим яром
Втрапите до його".
"Що, сьогодні ляхів бачив?"
"Нігде ні одного;
А вчора було багато.
Вінки не святити:
Не дали ляхи прокляті.
Зате ж їх і били,
І я, й батько святим ножем;
А мати нездужа,
А то й вона б".
"Добре, хлопче.
Ось на ж тобі, друже,
Цей дукачик, та не згуби".
Узяв золотого,
Подивився: "Спасибі вам!"
"Ну, хлопці, в дорогу!
Та чуєте? без гомону.

Галайдо, за мною!
В оцім яру є озеро
Й ліс попід горою,
А в лісі скарб. Як приїдем,
То щоб кругом стали,
Скажи хлопцям. Може, льохи
Стерегти осталась
Яка погань".
Приїхали.
Стали кругом ліса;
Дивляться — нема нікого...
"Ту їх достобіса!
Які груші уродили!
Збивайте, хлоп'ята!
Швидше! швидше! Отак, отак!
І конфедерати
Посипалися додолу,
Груші гнилобокi.
Позбивали, упорались;
Козакам нівроку,
Найшли льохи, скарб забрали,
У ляхів кишені
Потрусили та й потягли
Карати мерзенних
У Лисянку.